

НЕОБХІДНІСТЬ УДОСКОНАЛЕННЯ ОПЕРАЦІЙ БАНКІВ З ПЛАТІЖНИМИ КАРТКАМИ

Анотація. Проаналізовано проблеми використання банками платіжних карток та представлено шляхи їх вирішення. Розглянуто одне із найбільш актуальних та важливих завдань сучасних банків – боротьбу з картковим шахрайством. Наведено основні види злочинів та запропоновано шляхи та методи боротьби з ними.

Аннотация. Проанализированы проблемы использования банками платежных карточек и представлены пути их решения. Рассмотрено одно из наиболее актуальных и важных заданий современных банков – борьба с карточным мошенничеством. Представлены основные виды преступлений и предложены пути и методы борьбы с ними.

Annotation. The problems of the use of pay cards jars and presented ways of their decision are in-process are analyzed. One of actual and major tasks of modern banks – fight against a card-table swindle is considered. The basic types of crimes and offered ways and methods of fight are presented against them.

Ключові слова: платіжні картки, картковий бізнес, шахрайство з платіжними картками.

Особливої актуальності в умовах структурної перебудови економіки набувають питання перспектив розвитку банків та інших фінансово-кредитних інститутів у нашій країні, їх практична реалізація.

В умовах конкуренції комерційні банки України прагнуть виконувати широке коло операцій та послуг для своїх клієнтів з метою розширення власної дохідної бази, підвищення рентабельності та конкурентоспроможності. При цьому важливо врахувати, що розвиток банківської діяльності передбачає надання банківських послуг з мінімальними витратами для клієнтів та банку, використання прийнятних цін на послуги високої якості.

Нині найпривабливішим для населення і найтехнологічнішим інструментом безготівкових розрахунків у сфері торгівлі та послуг, а також отримання готівки є платіжна картка. Вигодний і для банківських установ, і для клієнтів картковий бізнес розвивається динамічніше, ніж інші сегменти ринку фінансових послуг, тому тема вдосконалення операцій банків з платіжними картками є дуже актуальною.

Теоретичні, методичні, економіко-організаційні питання формування ринку сучасних карткових платіжних інструментів стали провідними темами досліджень відомих зарубіжних вчених. Також значна увага приділяється розгляду питань, пов'язаних з картковим шахрайством. Ці проблеми відображено й у вітчизняній науковій літературі, зокрема у роботах таких економістів, як Т. Левицька [1], А. Карась [2], О. Сокольська [3], І. Курдельчук [4].

Мета роботи – дослідження проблем використання банками платіжних карток, формування методів боротьби з шахрайством у сфері обігу карток.

Інтенсивний розвиток перспективних напрямів банківського бізнесу, особливо бізнесу платіжних карток, зумовлений рівнем конкуренції, що постійно зростає, необхідністю впроваджувати нові якісні банківські продукти.

Проте інтенсивний розвиток бізнесу платіжних карток стримується як зовнішніми, так і внутрішніми чинниками.

Зовнішні чинники:

законодавча неврегульованість операцій із платіжними картками (робота в мережі Інтернет, кримінальна відповідальність за крадіжки через Інтернет, банкомати, використання підроблених карток);

нерозвинутість інфраструктури ринку;

несумлінна конкуренція (особливо тарифна політика) з боку деяких банків та ін. [1].

Інтенсивний розвиток Інтернет-технологій, електронного бізнесу, системи закупівель через мережу Інтернет тощо зумовлює зростання несанкціонованих трансакцій за платіжними картками. Ситуація також ускладнюється відсутністю правового поля для роботи в Інтернет.

Слаборозвинута інфраструктура ринку (банкомати – повільна окупність, технічна невідповідність сучасним вимогам, термінали – незацікавленість торгових точок в установленні, обережне ставлення до безготівкової форми розрахунків), жорстка, а часто і несумлінна конкуренція негативно позначаються на розвитку ринку платіжних карток [2].

Водночас в Україні фактично існує достатня інфраструктура обслуговування індивідуальних клієнтів, що перебуває у відомості банків, які не мають фінансових можливостей або бажання розвивати картковий бізнес. У їхньому розпорядженні є перспективна цільова група індивідуальних клієнтів, що бажають одержати сучасний банківський сервіс, а також корпоративні клієнти, у тому числі інсайтери, зацікавлені у впровадженні зарплатних платіжних технологій.

Внутрішні чинники [3]:

неякісний зв'язок і обмежені можливості авторизаційних центрів (слабке програмне забезпечення банкоматів); відсутність уніфікованого підходу до відносин з банками-агентами тощо.

Шахрайство з платіжними картками, як серйозна проблема, постало у 90-ті роки і пов'язано з неправомірним використанням як кредитних, так і дебітних карток. Цей вид злочинів вирізняється простотою, відсутністю насилля, а також тим, що потерпілі – банк і законний власник картки – здебільшого ніколи не бачать злочинця.

підробленими картками; 2) операції з украденими / загубленими картками; 3) багаторазова оплата послуг і товарів; 4) шахрайство з поштовими / телефонними замовленнями; 5) багаторазове зняття з рахунку; 6) шахрайство з використанням підроблених сліпів; 7) шахрайське використання банкоматів при видачі готівки; 8) підключення електронного записуючого пристрою до POS-терміналу чи банкомата ("Skimming"); 9) інші види шахрайства [4].

В умовах швидкого розвитку карткового бізнесу і, отже, зростання числа пов'язаних з ним шахрайств це становище згодом буде тільки погіршуватися, тому що до розслідування прийдеться залучати усе більше слідчих, що не мають необхідної підготовки. Щоб змінити цю ситуацію, потрібно діяти в двох напрямках: 1) ввести в програму навчання офіцерського складу міліції хоча б елементарний курс по платіжних картках; 2) передавати на місцях усі справи по платіжних картках, спеціально виділеним працівникам (до речі, обмеження кола людей, обізнаних про методи шахрайства з "пластиком", піде на користь і рішення головного завдання – забезпеченню безпеки операцій із платіжними картками) [5].

Для ефективного використання можливостей ринку платіжних карток, формування сприятливих умов розвитку його інфраструктури компанія Visa Europe пропонує новий спосіб боротьби із шахрайством у банківській сфері. Вона запускає сервіс, який встановлює місцезнаходження клієнта за його мобільним телефоном. Так можна буде з'ясувати, хто знімає гроші із банкомата. Програма визначає, чи знаходився у момент зняття грошей власник телефону там, де і банкомат. Якщо місцезнаходження не співпадає, служби Visa зв'яжуться з клієнтом і повідомлять йому про можливу загрозу. Головна мета компанії – зменшити кількість шахрайських операцій.

Також для покращення стану ринку платіжних карток автор пропонує вжити таких заходів:

створити відповідні підрозділи для розслідування злочинів стосовно платіжних карток, служби для екстреного затримання шахраїв за дзвінком з банку або торгової точки;

внести доповнення (зміни) до чинних законодавчих і нормативних документів. Адже сьогодні за підробку грошей загрожує тюремне ув'язнення, а за підробку карток можна відбутися лише штрафом;

запровадити загальнонаціональний моніторинг шахрайських операцій.

Наук. керівн. Жуков В. В.

Література: 1. Левицька Т. В. Особливості використання сучасних інформаційних технологій і платіжних карток у банківській системі / Т. В. Левицька // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 10. – С. 233–238. 2. Карась А. Новое в использовании платежных карточек и открытии счета / А. Карась // Все о налогах. – 2008. – № 5. – С. 5–7. 3. Сокольська О. Стратегічне та оперативне планування на ринку платіжних карток / О. Сокольська // Вісник Національного банку України. – 2009. – № 9. – С. 44–47. 4. Курдельчук І. А. Ризики у сфері банківського карткового бізнесу / І. А. Курдельчук // Економічний простір. – 2009. – № 23/1. – С. 292–298. 5. Сокольська О. Конкурентна позиція банку на ринку платіжних карток / О. Сокольська // Вісник Національного банку України. – 2010. – № 2. – С. 50–55.